

КОНСПЕКТ ЯАЖА ТАБИХА ӨНӨТӨЙБ

Конспект табилга хадаа „ВКП(б)-ийн Историин Хуряангы Курсые“ шудалалгада шухала условинуудай нэгэнинь юм, энэ болбол үзэжэ байһан материалаа бэлээр ойлгохо ябадалда тухалана.

Конспект табихадаа шаблонор хандажа болохогүй. Нийтэ культурнэ ба политическэ хэмжээ, знаниин объём ба алдэ бусад моментүүд—эдэ бүгэдэ хадаа ямар нэгэн нуураар табигдажа байһан конспектедэ өөрынгөө тэмдэгые оруулдаг.

Тиймшье наань, конспект табилгын юрэнхы гуриим болгон рекомендовалхаар олон положенинүүд бии.

Нэгэдэхээр, тон тодорхойгоор запись хэһэнэй хэрэггүй. Зарим нхүдүүд хадаа учебнигы бултгын бэшээрхи хоор забдадаг. Иймэ буулгалга, уншаһанаа ханахадан зарим хэды тухална гэгэшье, энэ хадаа ехые үгэдэггүй, харин бага бэшэ сагые барадаг байна.

Хоёрдохээр, конспект та-

ВКП(б)-ийн историце үзэгшэдтэ тухала мжа

„Февральска революциин һүвлээр орон доторхи оршомбайдал“

Билга хадаа уншаһанаа өөрынгөө үгөөр самостоятельна нуруулан бэшэхэ (табиха) шалабаритай бололтодонь, уншаһадта тухалаха байна.

Энэнтэй хамта, конспект табихадаа заабол һайнаар ойлгохо өһотой хуряангы выдержкнүүдые (цитадууды) учебнигы абажэ бэшэхэ хэрэгтэй.

„ВКП(б)-ийн историин хуряангы курсы“ главанаудые ямар гуримаар конспектировалхаб гэжэ жэшээ харуулае.

Конспект табиха ахилхэһээр урид, бүхы главагайнгаа удхатайны танилсахын түлөө конспектировалха байһан главага бултгын, глава бүхэнэй һүүлдэ байдаг „хуряангы выводуны“ уншаха өһотой, „хуряангы выводуны“ анхаралтайгаар уншахадаа, партиин историин тэрэ веын гол шухала моментүүдые характеризовалһыен тэрээн сооһоо мэдэхт. Мүнөө бүхы главае ба „хуряангы выводуны“ уншаһанайгаа һүүлээр, главагай гол моментүүдтэ танай анхаралай хандаад байхадань, гла-

вагай подраздел бүхэниие дахьад хоёрдохөө уншажа, подраздел бүхэндэн конспект табиха хэрэгтэй.

Энэнтэй хамта, раздел бүхэнэй ахиндэ байһан подзаголовуудта анхаралаа табигты. Подзаголовок хадаа подразделейнэгэ удхатай тааран байдаг. Подзаголовок хадаа конспектировалгын тон шухала зүйлһы гэгэһэ. Конспект табихадаа, подзаголовкые хэрэглэхэ өһотой.

Жэшээгэй тулада, VII гдавагай I разделее абая (хуудан 174-179), энээнэй ахиндэ дооро заагдаһан подзаголовканыуд бии.

„Февральска революциин һүүлээр орон доторхи оршом байдал. Подпольһоо партиин гаралга ба нэмэл политическэ хүдэлмэридэ шэлжэн оролго. Петроградта Лениней эрлэг. Лениней апрельскэ тезисүд. Социалистическа революцида шэлжэн орохо тухай партиин заабар.“

Энэ подзаголовкын нэгэдэхи пунктые тетрадьтаа бэшэгты.

Nege partkabineedei xydelmeri tuxai

„ВКП(б)-ийн историин хуряангы курсын“ гаргалтай даһарамдуулан, партина пропагандийн эмхидхэн табиха тухай“ Партийн Центральна Комитетей тогтоол хадаа пропагандийн хыделмериийи зыбөөр табихын хереге, partkabineedyдей урда байһан угая жие зорилгийи тон todo honoroor зааһан байна.

Партийн Тарбагатайн аикоомой дегедехи partkabineed хадаа ене тогтоолой гарһаар, хыделмериёе elite хаизаруулан ба партиин историийи samostojaatelъна язэгседте барисаа баигуулза, tedenee konkretnee tufalamza ygene. Ene zilei январьгэ харһааа ехилзе, елде теменүүдээр 37 leekce унсагдаһан ба болъевийиин историдо, партиин XVIII sjeediin materiaanuudта ба уласоорондйн байдла зориулагдһан 19 doklaaduud хегдезе, хамта 1716 хуныйд хабардаа. Partkabineedei плаанай Johoor hara byri, xede xeden gryppovoi ба индивидуальна консультаанууд үнгергедене. Ene yje soo gryppovoi 41 консультаанууд үнгергедезе, 461 хуныйд хабардаа.

Byrlakoov хадаа ideine-politiiceske талаараа elite ургана. Nyx. Byrlakoov болбол „Kraasna zariaa“ kolxoozoi dergedexi агитколлективей хытелберилеже baixa зуураа, agitacioonno maassova хыделмериийи kolxoozniguudai дунда муу бисеер табихан байна. Nyxed M.N. Miasnikoov, Novoloocki, Marauiи—(partoorg), Kytyzov ба busad, өөһедингөө теоретическа ба политическа знааниийи бажуулһын тилөө серьжоозноор хыделмериленед.

Марксизм-ленинизмин хургаануудийи судалалгада, манай каадруудай активна болһийинь, marksistske-leeninske ба хыдоозественне literatuurada ерелтиинь жие болһон faakt гегелене. Zišeelxede, ене yje soo, партина kabineedei biblioteeke болбол marksists-leeninske 406 тоомуудийи, хыдоозественне—516, уласоорондйн байдла тухай—250 kniigenyuidийи хуныйдте үгөө. Дунда zišeegeer yder byxende 15-17 хуныйд biblioteekede jireze, kniigenyuidийи abna.

Минеральная источникунуудай тухай

Бурят-Монгол АССР-эй территории дээрэ тон олон тоото эмналгын минеральна уһанууд бии. Олонхи источникунуудань ямаршье заабаргүйгөөр аргаламжада хэрэглэгдэд, туһа хэһын орондо, убашан болгодог байна.

Мүнөө ведэ Бурят-Монгол хадаа хоёрхон лэ курорттай: нэгэниинь—нютагай Кисловодск болохоор, углекисло уһатай Аршан, хоёрдохинь—тепловой эмналгэдэ хэрэглэдэг, Горьчинск болно. Энэ хоёр курорт хадаа республикын ажалшадай эрэлтые хвсэд хангажа шадахагүй ба сезон соогоо мнил 1500-2000 хвнүүдые амаруулдаг байна.

Курортда амаралга хадаа ажалшадай бэсьнэ элүүрые ба хвсье һайжаруулаа эрхим арга болно. Курортгын эмналгэдэ—һайн минеральна уһануудһа гадна, климатическа услове, режим ба бусад тухална.

Нютагай курортнуудые организивалга хадаа ажалшадта ехэ тухалай байна.

ВКП(б)-ийн Обкомой ба БМАССР-эй правительствын инициативаар, Улан-Удэ горродто, Гүрэнэй курортлогийн Центральна Институдай экспедици хадаа курортно хэрэгтэй экспедицинууд—гидрогеологууд, хвмигүүд ба бактериологын врачнуудай составтайгаар ерһэн байна.

Экспедици болбол курортнуудые—Аршан ба Горьчинск, мүн районууддах минеральна уһануудые шэнжэлжэ ахилхэнь.

Экспедициин хүдэлмэрийн амжалта хадаа нютагай хвнзодной ба организивацинуудар тэдэнэй хүдэлмэридень ямарраар хандаһанһаань дулдыдахы байна. Тэдэнэй тухаламжаар, Бурят-Монголой широндо баялгуудай тухай 19-нэ һонин бодотонууд абгажа болохо.

Бүхы эмналгын минеральна источникунууд ба нууруудай тухай мэдээнүүдые БМАССР-эй Наркомздрава, экспедицидэ угһынь тула мэдээсэхэ хэрэгтэй.

Курортлогийн Центральна Институдай старша научна сотрудник, доцент

„Февральска революциин һүвлээр орон доторхи оршомбайдал“

Эдэ үгэнүүдөө доогуурань зураад, энээнэйнгөө урда „А“ үзэг бэшэгты.

Энээнэйнгөө һүүлдэ, тус пункта хабаатай текстые тон анхаралтайгаар уншагты. Тус подзаголовкой энэ пункта хабаатай текст, 175-хи хууданай (оруд учебнигээр) һүүлһын абзацай урдатэхи абзацта дүврэхэ. Эндэ Февральска революциин һүүлээр орон доторхи оршомбайдал тухай хөлэжэ дүврээд, һүүлээрнь, подпольһоо партиин гаралга ба нэмэл политическэ хүдэлмэридэ шэлжэн оролго тухай асуудалда орохо. Подзаголовкын нэгэдэхи пункта хабаатай текстын хаана дүврһые мэдээд, тэндэ зуража тэмдэглэжэрихэдэһэнэй болохо. Февральска революциин хойдтэхи түрүвшын хоёр һарануудай (март-апрель) оршомбайдалые характеризовалһан гол моменты текстын удханаа мэдэхт.

Бэлдээр, эндэ юу харанабиди? Сагзуурын правительствын ябуулажа байһан политика хадаа арадуудта эсэргүү политика байһыен харанабди.

Сагзуурын правительствын политика хадаа монархине һэргээн бодхоохые һэдэлгэ, тэриашадта газар үгэлтые арсалга, ажалшадта талха үгэжэ шадахагүй байһан ушар хадаа помещицүүдэй интересе ханаханаа далдирана, ушарань, талхадудалдагдай интересе дайраха болоно, һандаралгатай тэмсэлдэ шиндэхэ хөмжөөнүүдые абалгада дүрагйтэлгэ болбол капиталистуудай интересэ хохидол ушаруулхагүй гэнэн удхатай. Англо-французска империалистуудтай холболдон Сагзуурын правительство хадаа дайниие болуулхын тухай ханаагүй, хагин, һөөргэ, империалистическа дайнда Россиян үлэмжэ активнаар хабардалсахын тулада, револю-

цине хэрэглэхые һэдлэн байна. Меньшевицүүдэ ба эсернүүдэй соглашательска политика дээрһэнэ, Сагзуурын правительствын политикада өтгөхэ ушар массануудай дунда байгаа, гадна, меньшевицүүдэ ба эсернүүдэй соглашательска политикые дэмжэлгэ үшөө байһан юм. Всөөн бэшэ хүдэлмэришэл, үшөө олон солдаядууд, тарашад хадаа һайн-сэдхэлээрэ теоригшэд, оборонцууд гэгэһэ гэгэжэ, Лениней нэрлэгдэн юм.

Событийн ябаса хадаа Сагзуурын буржуазна правительствын политикые үдэр бүхэндэ улам улам бүри массануудай урда элирүүлэн харуулан байна.

Февральска революциин һүүлээр орон доторхи оршом байдалай гол моментүүдые ойлгодо байхадна, хуряангы записса хөхөдтэй болохо. Танай запись тухайламжаар имархув тухэлтэй болохо болохо:

А. Февральска революциин һүвлээр орон доторхи оршомбайдал

1. Арадуудта эсэргүү Сагзуурын буржуазна правительствын политика:
 - а) монархине һэргээн бодхоохын тула оролдогто.
 - б) тарашадта газар үгэлгэһөө арсалга.
 - в) арадуудта талха үгэлгэһөө арсалга хадаа томонууд талхадудалдагдай интересүүдын хохидуулхагын тула зориулагдана.
 - г) Империалистическа дайнда россиян улам активнаар хабардалсахын тулада, революцине хэрэглэхэ һэдэлгэ.
2. Масса хадаа Сагзуурын правительствын политикадань үшөө этигэжэ ядарадаг байгаа.
3. Меньшевицүүдэй ба эсернүүдэй соглашательска политикань, даб дээрэ арадай массануудай дунда үшөө дэмжэлгэтэй байгаа.
4. Событийн ябаса хадаа

Сагзуурын правительствые, буржуазна-помещичье политикые массануудай урда улам хурсаар элирүүлэн харуулаһэн.

Һүүлээрнь, таанад удаадахи (хоёрдох) пункты подзаголовкодо орохот: „Подпольһоо партиин гаралга ба нэмэл политическэ хүдэлмэридэ шэлжэн оролго“. Энэниие бэшэжэ абаад, энээнэйнгөө урдатэ „Б“ үзэг табигты.

Энэ пунктын удхадань тааруулан, түрүвшын пунктдэ тон адляар текст табигты. Тинхэдэһэнэй, энэ текст хадаа 176-дахы хуудананда хоёрдох абзацаар дүврһынь таанад харахат.

Энэ пунктын текст тухай юун хэлэгдэнэб.

Эндэ, февральска революциин һүүлээр, партиин легальна байдалда, массануудай дунда нэмэл политическэ ба организационно хүдэлмэрида

шэлжэн оролго тухай, партиин легальна байдалда шэлжэн ороһоной һүүлээр гаран арсалдан тухай, эдэ арсалдануудай удахы тухай хэлэгдэнэ.

Тэрэ ведэ партиин дунда байһан оппортунистууд хадаа Сагзуурын правительствые ба оборонцуудай политикые условно дэмжэлгын хад-меньшевицскэ позиция дээрэ байгаа һэн, партиин хүдэлмэрилэгшэдэй зарим хубинь гуйбаа һэн, харин Ленин ба Сталин түрүвтэй партиин олонхын, Сагзуурын правительстводо өтгөхөгүйн политикые хамагаалан, оборончестводо эсэргүү выступалһан ба мирэй түлөө активна тэмсэлдэ, империалистическа дайнда эсэргүү тэмсэлдэ уряалһан байна.

Энэ пунктын подзаголовкын гол удхануудын формулировалхадаа, жэшээлэбэл, имэшүү запистай болохо байна.

Б. Подпольһоо партиин гаралга ба нэмэл политическэ хүдэлмэридэ шэлжэн оролго

1. Партиин легальна байдалда шэлжэн оролго.
 2. Лениней ерөхын урдатэе, партиин доторхи арсалдан. Сталин, Мологов ба бусад түрүвтэй партиин олонхын, Сагзуурын правительстводо өтгөхөгүйн политикые хамагаалан, оборончестводо эсэргүү выступалһан ба мирэй түлөө активна тэмсэлдэ, империалистическа дайнда эсэргүү тэмсэлдэ уряалһан байна.
- Сагзуурын правительствые условно дэмжэхэ гэнэн хахад-меньшевицскэ позиция ба оборончануудай политика (Каменев ба компани).
- Энэ мэтээр саашанхи текстые конспектировалгты. Книгһэнэ тон шухалһынь

бэшэжэ абахые рекомендовалнабди.

Жэшээлхэдэ, VII главагай „хуряангы выводуны“ уншахадаа, Октябрьска революциин урдатэе, эсернүүдэй ба меньшевицүүдэй соглашательска партине характеризовалһыен бэшэжэ абахада болоно: „Эсернүүд, анархистнууд ба коммунистическабашэ, бусад партинууд хадаа өөһэдынгөө хвгхалтые бараһан байна, габал: тэдэнэр бүгэдэ бүри Октябрьска революциин урда хадаа, капиталистическа стройн бүрин бүтэн ба зандань сахигдажа байхыен хамагаалагша буржуазна парти-

нууд болһон байна“. (ВКП(б)-ийн историин хуряангы курс, хуудан 214).

Заримандаа, бэе бээндэ эсэргүү табигдан хоёр теоринууд, лининүүд, формулировканууд, текстнүүд дайралдадаг байна. Иймэ ушарнуудта, илгануудай удхынь эли байхын тула, параллельна запись хэхэдэ зүйтэй байна. Энэниие жэшэ дээрэ харуулае. „ВКП(б)-ийн историин хуряангы курсы“ 40-41 хуудануудые, — партиин членство тухай асуудал тухса бэе бээндэ эсэргүү хоёр линине абая. Энэниие конспектедэ ингэжэ бэшэ һаа, һайн.

(Vргэлжэлэһэн удаадахи номерто)

„ВКП(б)-ийн историин хуряангы курсын“ гаргалтай даһарамдуулан, партина пропагандийн эмхидхэн табиха тухай“ Партийн Центральна Комитетей тогтоол хадаа пропагандийн хыделмериийи зыбөөр табихын хереге, partkabineedyдей урда байһан угая жие зорилгийи тон todo honoroor зааһан байна.

Партийн Тарбагатайн аикоомой дегедехи partkabineed хадаа ене тогтоолой гарһаар, хыделмериёе elite хаизаруулан ба партиин историийи samostojaatelъна язэгседте барисаа баигуулза, tedenee konkretnee tufalamza ygene. Ene zilei январьгэ харһааа ехилзе, елде теменүүдээр 37 leekce унсагдаһан ба болъевийиин историдо, партиин XVIII sjeediin materiaanuudта ба уласоорондйн байдла зориулагдһан 19 doklaaduud хегдезе, хамта 1716 хуныйд хабардаа. Partkabineedei плаанай Johoor hara byri, xede xeden gryppovoi ба индивидуальна консультаанууд үнгергедене. Ene yje soo gryppovoi 41 консультаанууд үнгергедезе, 461 хуныйд хабардаа.

Zygeer, зарим nyxedyyd, партиин членей кандидаад—Seergin, Revcoov (partoorg), Zerloov, Roogov ба busad өөһедингөө ideine-politiiceske хемзеейи дееселүүлхын тула тон багаар оролдод.

Gadna, partkabineedei хыделмериде дутуунууд үгөө бии гелел, тере хадаа партина ехин организивациануудта, теренеи секретарьнуудта үгөөл багаар тухална. Теоретическа конферециийи үнгергедее, үсөөхен хуныудийи хабаруудга ба tedenee конферециин урдате 3-4 хонног соо beledxene. Partkabineedei dergede negeši штаатна propagandist ygel, partkabineedei erxilgege nyxer Seergin, xyydee niutaguudта гарнагы. Zарим партина ехин организивацианууд болбол агитааца пропагандийн хыделмериийи хаизаруулаха тухай хыделмерилнегийи (aimgyisedkoomoi dergedexi—sekretarinь nyx. Grydinin, partoorg Revcoov ба busad). Imehee, partkabineed хадаа дутуунуудад дари likvidirovelze, revolucioonno теоритийи судалгадта sag ygelze тухалха, tedenei ерелтиийн медехе ба хангана сүхала болно.

Экспедици болбол курортнуудые—Аршан ба Горьчинск, мүн районууддах минеральна уһануудые шэнжэлжэ ахилхэнь.

Экспедициин хүдэлмэрийн амжалта хадаа нютагай хвнзодной ба организивацинуудар тэдэнэй хүдэлмэридень ямарраар хандаһанһаань дулдыдахы байна. Тэдэнэй тухаламжаар, Бурят-Монголой широндо баялгуудай тухай 19-нэ һонин бодотонууд абгажа болохо.

Бүхы эмналгын минеральна источникунууд ба нууруудай тухай мэдээнүүдые БМАССР-эй Наркомздрава, экспедицидэ угһынь тула мэдээсэхэ хэрэгтэй.

Курортлогийн Центральна Институдай старша научна сотрудник, доцент

Харюулгата редактор Р. БИМБАЕВ.

„БУРЯТ-МОНГОЛ УНЭН“

GAZEEDIJI ZAXINXAI GUT?

ZAXIXA YNENЬ:

nege harada	2 t. 50 m.
gurban harada	7 t. 50 m.
zurgaan harada	15 t.
nege zilde	30 t.

ZAXILGANЬ HARA BYRIIN 20 XYRTER JA BUULAGDAAD, GAZEEDENЬ JIREXE HARIIN NEGENHEE YGTEDEG.

NYXEDYYD, ШАМДАГТИИ, ZAXIGТИИ, BULTADAA!

Raioondoxi, niutaguuddaxi poctoovo otdeleeninyyd, tedenei tylөөlegsed zaxilga abxa.

REDAAKCA.